

MEL

150

Η

ΜΟΝΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΕΝΤΕ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1923

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Η ΜΟΝΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΕΝΤΕ

Οἱ ὑπὸ τὸν ἄνω ἐκκλησιαστικὸν τίτλον Πέντε Ἅγιοι εἶναι οἱ ἅγιοι μάρτυρες (1. Εὐστράτιος, Λυξέντιος, Εὐγένι-

(1) Ὁ **πρῶτος**(α) ἐντὸς ἀνημμένης καμίνου βληθεὶς παρέδωκε τὸ πνεῦμα εἰς χεῖρας τοῦ Κυρίου. Ὁ **δεύτερος** ἀπεκεφαλίσθη. Ὁ **τρίτος** ἀποκόπτεται τὴν γλῶσσαν καὶ συντρίβεται τὰ σκέλη καὶ οὕτω βασανιζόμενος παραδίδει τὴν ψυχὴν εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ. Ὁ **τέταρτος**(β) τρυπηθεὶς τοὺς ἀστραγάλους ἐκρεμάσθη κατακέφαλα καὶ δι' ὀβελῶν ὀξέων καὶ πεπυρωμένων κατακαίεται τὰ ὀπίσθια τῆς κεφαλῆς καὶ οὕτω παραδίδει τὴν ψυχὴν, καὶ ὁ **πέμπτος** (γ) ἀπλωθεὶς ἐπὶ σιδηρᾶς καὶ πεπυρωμένης κλίνης παρέδωκε καὶ οὗτος τὸ πνεῦμα τῷ Ὑψίστῳ.

α) Ὁ Εὐστράτιος ἦτο ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ ῥητορικός, πρῶτος τῶν τοῦ Λυσίου ἀξιωματικῶν καὶ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ χαρτοφύλαξ, ὁ λατινιστὶ λεγόμενος ἐν τῷ **Συναξαριστῇ σκρινεάριος**. Εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπιγράφεται ἡ ἐν τῷ μεσονυκτίῳ τοῦ Σαββάτου λεγομένη **κατανυκτικὴ εὐχὴ «Μεγαλύνων μεγαλύνω σε Κύριε.....»**.

β) Τοῦ ἁγίου Μαρδαρίου ποίημά ἐστιν ἡ τῆς **Γ'** ὥρας εὐχὴ **«Δέσποτα Θεέ, Πάτερ Παντοκράτορ Κύριε, Υἱέ Μονογενές, Ἰησοῦ Χριστέ καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, μίᾳ Θεότης, μίᾳ Δύναμις, ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλὸν, καὶ οἷς ἐπίστασαι κρίμασι σῶσόν με τὸν ἀνάξιον δοῦλόν σου· ὅτι εὐλογητὸς εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν»**.

γ) Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα καθ' ὃ οἱ προορηθέντες ὑπέκειντο εἰς μαρτυρίαν καὶ τυραννίαν, ἐνῶ ἐξηκόντιζεν αὐτὸς τὸ βέλος τοῦ εἰς σκοπὸν, ἐφάνη ὁ ἐκ τοῦ λαιμοῦ κάτωθεν τῶν φορεμάτων του, κρεμάμενος χρυσοῦς σταυρὸς καὶ ἐκ τούτου ἀναγνωρισθεὶς ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι Χριστιανὸς συνελήφθη καὶ ὡμολόγησε τὸ τοιοῦτον δημοσίᾳ εἰς τὸν Λυσίαν.

ος, **Μαρδάριος** καὶ **Ὁρέδτης** ἐκ τῆς τῶν **Ἀβράκων**(1) πό-
λεως, οἵτινες ἤκμασαν κατὰ τοὺς χρόνους **Διοκλητιανοῦ** καὶ
Μαξιμιανοῦ 284-305, καὶ διὰ τοῦ **Λυσίου** δουκὸς ὑπὸ τοῦ
Ἀγρικόλα βασανισθέντες ἐν **Νικοπόλει** τῆς **Ἀρμενίας** πα-
ρὰ **Θεοῦ** τὸν τῆς μαρτυρίας ἔλαβον στέφανον. Τὴν μνήμην
αὐτῶν γεραίρει ἡ ἡμετέρα **Ἐκκλησία** τὴν 13ην **Δεκεμβρίου**. 2)
Ὁ στιχουργὸς τοῦ **ἱαμβείου** αὐτῶν τοὺς καλεῖ **τὴν πενταυγῆ**
τῶν μαρτύρων χορείαν, ὁ συγγραφεὺς τοῦ **κονόνος χορεί-**
αν μαρτυρικὴν πεντάριθμον, **στυχάριόν** τι ἄρχεται τοῦ προ-
οιμίου **τὴν πεντάριθμον χορείαν** καὶ ἕτερον διὰ τοῦ **διστί-**
χου ἱαμβείου:

» Τὴν **πεντάχορδον λύραν**

» καὶ **πεντάφωντον λυχνίαν**

ἀλλαχοῦ δὲ **παραβάλλει** τοὺς **ρηθέντας** **ἀγίους** **μάτυρας** **μετὰ**

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Τὸ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις **Χριστιανοῖς** τοῦτο ἔθιμον ἐξακολουθεῖ καὶ
παρ' ἡμῖν τοῦ **σταυροῦ** **κατισκευασμένου** ἐκ **χρυσοῦ**, ἢ ἄλλου τινὸς
μετάλλου, ἢ ὀστοῦ, ἢ ξύλου **πρὸς διαφύλαξιν** καὶ **σωτηρίαν**. Ὁ κατὰ
τὴν 9 **Ἰουλίου** **ἐορταζόμενος** **ἅγιος Παγκράτιος**, ὁ **Ταυρομενίας** **ἐπίσκο-**
πος, **μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ βάπτισιν** τῶν **Χριστιανῶν** ἔδιδε καὶ εἰς ἕνα
ἐκαστον καὶ **ἕνα σταυρὸν** ἐκ **κέδρου**, ὃ δὲ ἐν **ἀγίοις Πατρὸς** ἡμῶν **Γρηγό-**
ριος ὁ **Θεόλογος** **ἐκράτει** **σταυρὸν** **πρὸς ἀνατροπὴν** **παντὸς ἐναντίου**, ὅ-
θεν καὶ ἔλεγε **πρὸς τὸν διάβολον** **ἡρωελεγείως**:

«Φεῦγ' ἀπ' ἐμῆς καρδίας, δολομήχανε, φεῦγε τάχιστα,

Φεῦγ' ἀπ' ἐμῶν μελέων, φεῦγε ἀπ' ἐμοῦ βιότου.

Μὴ σὲ βάλλω σταυρῷ τὸ πᾶν ὑποτρεμέει.

Σταυρὸν ἐμοῖς μελέεσι φέρω, σταυρὸν δὲ πορείη.

Σταυρὸν δὲ καρδίῃ. Σταυρὸς ἐμοὶ τὸ κλέος.

(1) **Ράδρακα** νῦν καλεῖται καὶ ἔστι κώμη τῆς πρὸς **Τραπεζοῦντά**
Ἀρχιεπισκοπῆς Χαλδαίας καὶ **Χερσιανῶν**.

(2) Ἴδε τὰς **βιογραφίας** αὐτῶν ἐν ἐκτάσει **Patr. Migne t. 116,**
f. 468-505 καὶ **t. 106, f. 109.**

τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἀναφερομένων πέντε φρονίμων παρ-
θένων: ὁ ἰσάριθμος χορὸς τῶν ὁρονίμων παρθένων. Ἐ-
χαιρον δὲ μεγίστην δημοτικότητα ἐν τῇ Βυζαντιακῇ ἐκκλησίᾳ,
ἣ δὲ **Σύναξις** αὐτῶν ἐτελεῖτο ἐν τῷ σεπτῷ ἀποστολείῳ τοῦ
Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, πλησίον τῆς ἀγιωτάτης με-
γάλης Ἐκκλησίας.

Ναὸς ἐπ' ὀνόματι τῶν ρηθέντων Ἀγίων Πέντε ὑπῆρχεν
ἐν Χίῳ, ἀφιερωμένος ὡς Μετόχιον τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς.(1)

Ἀγιογραφικὴ παράστασις τῶν Ἀγίων Πέντε τούτων
εὗρηται ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις Μονῇ τοῦ Δαφνίου, ἣν καὶ πε-
ριέγραψεν ὁ Γ. Λαμπάκης.(2)

Καὶ ταῦτα μὲν ὑπὸ χριστιανικὴν ἔποψιν, ἥδη ἄς ἐπιλη-
φθῶμεν τοῦ θέματος ἡμῶν ὑπὸ ἀρχαιολογικὴν καὶ ἄς ἐξετά-
σωμεν ἂν ἐπ' ὀνόματι τῶν ρηθέντων Ἀγίων Πέντε ὑπῆρχε
καὶ Μονὴ ἐν Βυζαντίῳ ἢ ἐν τοῖς προαστείοις αὐτοῦ.
Τοιαύτην μονὴν ἂν καὶ οὐδεὶς ἀναφέρει ἐκ τῶν ὑπ' ὄψιν
ἡμῶν ἱστορικῶν, ἐν τούτοις ἀπαντῶμεν τοιαύτην ἐν τῇ ὑπὸ
τοῦ *M. Treu* ἐκδοθείσῃ συλλογῇ τῶν ἐπιστολῶν **Μαξί-
μου τοῦ Πλανοῦδου**(3) κατέχουσα δὲ ἡ περὶ τῆς Μονῆς τῶν
Ἀγίων Πέντε ἐπιστολὴ τὴν εἰκοστὴν τετάρτην θέσιν, ἣν καὶ
δημοσιεύομεν σχεδὸν ὁλόκληρον, ὑποθέτοντες ὅτι αὕτη ἐστὶν
ἄγνωστος εἰς τοὺς παρ' ἡμῖν περὶ τὴν Ἀρχαιολογίαν ἀσχο-
λουμένοις, ἔχει δ' ὧδε:

ΤΩ ΜΕΓΑΛΩ ΠΑΠΙΑ

«..... Τῷ γὰρ ἀνθρώπῳ τούτῳ, δι' οὗ σοι τὰμὰ ἦκε γράμ-
ματα, ἔστι πατήρ, ἀνὴρ ἀγαθὸς μὲν τὸν τρόπον, προβεβηκώς

(1) *Νεαμονήσια*, σελ. 72 καὶ 113.

(2) *Ἡ Μονὴ τοῦ Δαφνίου* (μετὰ τὰς ἐπισκευάς), σελ. 29.

(3) *Maximi monachi Planoudis epistolae*, editit Maximilianus Treu.

δ' ἐν ἡμέραις αὐτοῦ, τῷ τῶν μοναχῶν κοσμούμενος σχήματι τοῦτον εὖρον ἐνοικοῦντα τῷ φροντιστηρίῳ ὅ τῶν ἁγίων ἐπικέκληται πέντε, κεῖται δ' ὑπὸ τὴν ὑπώρειαν τοῦ βουνοῦ, ὃς τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου ὀνόμασται, ἐν ᾧ φροντιστηρίῳ κἀγὼ νυνὶ ποιῶμαι τὴν διαίταν καὶ γὰρ δεσπόζειν αὐτοῦ διὰ βίου μοι παντὸς ὁ Χαλκηδόνος ἐξέδωτο· τὸν τοῦ γέροντος οὖν τοῦτον υἱὸν δέομαι σοῦ κελεύοντος ἔργου ἔργον ἀλλάξασθαι τοῦ παρ' ὑμῖν αὐτόθι λίθους ὀλίγους ἢ μηδ' ἐκείνους συναγαγεῖν, τὸ παρ' ἡμῖν ἐνταῦθα χρησιμώτατον ἐν τοῖς καιριωτάτοις γενέσθαι καὶ γὰρ δεῖται πολλῆς ἐπιμελείας τὸ φροντιστήριον, ἅτε ἀφρόντιστον ἐκ μακροῦ μέναι καὶ μικροῦ κινδυνεύσαν εἰς τέλος πεσεῖν, ἀλλ' ἀναγκαιότερον εἶναι φήσεταις τὸ παρ' ὑμῖν ἔργον τοῦ παρ' ἡμῖν· οἶδα κἀγὼ· ἀλλὰ παρ' ὑμῖν μυριάδες ἂν εἶεν ἐργαζομένων, παρ' ἡμῖν δὲ οὐδεῖς, καὶ δύναται εἶναι, παρ' οἷς μὲν μυριάδες, ὁ εἰς οὐδεῖς· παρ' οἷς δὲ οὐδεῖς, ὁ εἰς μυριοί· ταῦτα καὶ οἱ ἅγιοι Πέντε προσβέουσι· σὺν ἐμοί· φιλοῦσι γὰρ τὸ τέμενος ἑαυτῶν καὶ βούλονται ἂν οὐκ ἐντούτῳ σε μόνον αὐτοῖς συνάρασθαι, ἀλλὰ καὶ ἑσαεὶ βοηθείας τῷ σκοπῷ τούτων ὀρέγειν· ὑπισχνοῦνται γὰρ καὶ αὐτοὶ πολλὰ· πλασίως ἀντιμετρεῖν σοι τὰς ἀμοιβάς, ἐγὼ δ' εὐχῆς ἔργον τίθεται καὶ θεατὴν σέ ποτε τοῦ φροντιστηρίου γενέσθαι ἢ πρὸς τὴν πόλιν εἰσελαύνοντα ἢ τῆς πόλεως ἐξιόντα — οὐδὲ γὰρ ἔστι πόρρω πάνυ ἐκτραπῆναι τῆς λεωφόρου — καὶ πείθεται πάντως, ὅτι τῶν καλῶν ἐραστὴν φήσεις ἐμὲ καὶ ἐπαινέσεις τῆς προαιρέσεως, οὐ λέγω, διὰ τοὺς μάρτυρας — τοῦτο γὰρ οἶσθα καὶ πρὶν ἐπιστῆναι —, ἀλλὰ τῆς τοῦ τόπου θέσεως ἕνεκεν ἐκτόπως εὐφυοῦς οὔσης, καὶ τῶν ὑδάτων οἷσπερ ἀφθόνοις καταρρεῖται, καὶ τῆς ἡσυχίας ἧς ἀπολαύομεν, καὶ τοῦ ναοῦ καλλίστου μὲν τὴν οἰκοδομὴν — τὸν γὰρ ἐντὸς ἅπαντα κόσμον πλην τῶν κίωνων ἀπώλεσε —, τὸ δὲ μέγεθος οὔτε μείζονος,

οὐτ' ἐλάττονος, ἢ καὶ τὸ προσῆκον μέγεθος τοῖς φροντιστηρίοις, ἀλλὰ τοιούτου, οἷον ἂν τις ἰδὼν τῆς συμμετρίας εὐθὺς ἐπαινέσειε.

Τοῦτο μὲν οὕτω γενέσθαι εὐχομαι, εἰ δὲ δεῖ καὶ τινα τῶν σὺν ὑμῖν συμπρεσβευτὴν προσλαβεῖν, τὸν ἐμὸν προσλαμβάνω θεῖον· ὃ πόσον τὸ περὶ σὲ φίλτρον καὶ θαῦμα πρόσεστιν, οὐκ ἐμὲ δεῖν οἶμαι μαρτυρεῖν ἐπὶ τῆς σῆς εὐγενείας, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἄλλων τὴν σὴν εὐγένειαν.» — (σελ. 40—42).

Ὁ *M. Treu* ὁ δημοσιεύσας τὴν ρηθεῖσαν συλλογὴν τῶν ἐπιστολῶν Μαξίμου τοῦ Πλανούδη ἐν ταῖς σημειώσεσιν αὐτοῦ (σελ. 215) ἀφοῦ ποιεῖται μνησὶν περὶ τοῦ **Βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου** (Καὶς δαγ) προκειμένου περὶ τῆς Μονῆς ἐπιπροσθέτει: *Monasterium quinque Sanctoium subclivi Auxentii radicibus situm aliunde non nisi* Μονὴ τῶν Ἀγίων Πέντε ὑπὸ τὰς ὑπωρείας τῆς κλιτύος τοῦ Αὐξεντίου κειμένη ἄλλοθεν δὲν γνωρίζω καὶ ἐν τούτοις ταύτῃ Μονῇ ὑπῆρξεν ὑπὸ τὰς ὑπωρείας τῆς κλιτύος τοῦ **Βουνοῦ Αὐξεντίου**, τοποθεσία δὲ ἐς δεῦρο φέρει ὄνομα λίαν χαρακτηριστικὸν ἦτοι **Μοναστηρίου μαχαλι** (Μονῆς τοποθεσία) ὡς παρακατιῶν θέλομεν ἶδει.

Δὲν γνωρίζομεν ὅμως δυστυχῶς πότε καὶ ὑπὸ τίνος τὸ πρῶτον ἠγέρθη ἢ ἐν λόγῳ Μονή, ἐκτὸς μόνον ἐκ τῆς ρηθείσης εἰκοστῆς τετάρτης ἐπιστολῆς μαρθάνομεν ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, Μάξιμος ὁ Πλανούδης κατόκησεν ἐν τῇ **Μονῇ** τῶν Ἀγίων Πέντε ὡς ἡγούμενος αὐτῆς καὶ ὅτι ἡ **Μονὴ** αὕτη δὲν ἦτο σταυροπηγιακὴ παρὰ ἦτο ἐπαρχιακὴ δωρηθεῖσα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Χαλκηδόνος, ἱσως Νικολάου, ἐν ἐλεεινοτάτῃ καταστάσει.

Ὁ *père Pargoire* περὶ τῆς ἐλεεινοτάτης ταύτης καταστάσεως τῆς Μονῆς πραγματευόμενος γράφει: «.....*Nous ne savons pas davantage par la faute de qui le monastère était ainsi*

descendu à deux doigts de sa perte. Accurerons-nous les Latins d'avoir compromis son existence? Les Latins, cela est sûr venaient de porter à la prospérité de l'empire, à celle de Constantinople particulier un coup dont ni l'empire ni Constantinople ne devaient jamais cesser de ressentir; pourtant *Maxime Planude*, qui n'aimait guère les fidèles de Rome s'abstient de leur imputer la décadence de sa maison, et c'est là peut-être une preuve que les conquérants de 1204 et leurs successeurs n'ont pas à porter cette responsabilité(1), ὥστε κατὰ τὸν πατέρα *Pargoire* ἐπειδὴ ὁ Μάξιμος Πλανούδης δὲν ἡγάπα σχεδὸν τοὺς πιστοὺς τῆς Ῥώμης καὶ διὰ τὰ ἀπέχῃ τὰ τοὺς προσάβῃ τὴν κατηγορίαν τῆς παρακμῆς ταύτης τῆς Μονῆς ἔπεται ἐκ τούτου μὴ ἀπόδειξις ὅτι οὔτε οἱ κατακίτται καὶ οὔτε οἱ διάδοχοί των εἰσὶν ἐκεῖνοι οἵτινες φέρουσι τὴν εὐθύνην ταύτην.

Τὸ καθ' ἡμᾶς ὅμως ἐπειδὴ δὲν ποιεῖται μνησίαν ὁ Μάξιμος Πλανούδης περὶ τοῦ ὑπὸ τίνος ἐπῆλθεν ἡ καταστροφὴ δὲν ἔπεται καὶ ἐκ τούτου τὸ ἀπίθανον, ὥς θέλει νὰ πιστεύσῃ ὁ πατέρα *Pargoire* τῆς μὴ ὑπ' ἐκείνων καταστροφῆς τῆς Μονῆς, ἴσως δὲ ἀπέφυγε τὴν περιγραφὴν ταύτην τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων καταστροφῆς(2) :

(1) *Mont St Auxence*, par R. P. J. *Pargoire*, p. 126.

(2) Περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐπελθούσης γενικῆς καταστροφῆς καλὸν θεωροῦμεν ἵνα ἐρανισθῶμεν, πρὸς γνῶσιν τῶν μεταγενεστέρων, ὁλόκληρον τὸ περὶ τῆς καταστροφῆς ταύτης χωρίον τοῦ αὐτόπτου τῆς τραγωδίας Ν. Χωνιάτου τοῦ μετ' ἄλλους ἀνακράζοντος: «...Τοιαῦθ', ὥς ἐκ πολλῶν βραχέα δοῦναι τῇ ἱστορίᾳ, οἱ ἐξ ἐσπέρας στρατοὶ κατὰ τῆς Χριστοῦ κληρονομίας παρηγομήκασιν, ἐπ' οὐδενὶ τῶν ὅλων τὸ φιλάνθρωπον ἐνδειξάμενοι, ἀλλὰ πάντας ἀποξενώσαντες χρημάτων καὶ κτημάτων οἰκημάτων τε καὶ ἐσθημάτων, καὶ μηδενὸς τῶν πάντων μετα-

α'. Ὡς γνωστοτάτης οὔσης τοῖς τότε, μάλιστα δέ οὐχὶ μόνον τῆς Μονῆς ταύτης ἀλλὰ καὶ ἀπάντων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς προαστείσις κειμένων ἱερῶν καθιδρυμάτων.

β'. Τοῦτο ὑπονοεῖται καὶ ἔκ τε τῆς ὑπ' αὐτοῦ ρηθείσης περιγραφῆς τῆς Μονῆς καὶ τῆς θέσεως αὐτῆς ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἐκουσίως ὑπὸ τῶν ἐν ἐκείνῳ ὀρθοδόξων μοναχῶν, ὡς ἐχούσης ἅπαντα τὰ θέληττα.

δόντες τοῖς ἔχουσι, ταῦθ' ὁ χαλικοῦς αὐχὴν, ἡ ἀλαζὼν φρήν, ἡ ὀρθὴ φρεῖς, ἡ αἰετὶς ξυριῶσα καὶ νεανισκευομένη παρειά, ἡ φιλαίματος δεξιὰ, ἡ ἀκρόχολος ῥίν, ὁ μετέωρος ὀφθαλμός, ἡ ἀπληστος γνάθος, ἡ ἄστοργος γνώμη, ἡ τορὴ καὶ τροχαλὴ λαλιὰ καὶ μόνον οὐκ ἐπορχουμένη τοῖς χεῖλεσι, μᾶλλον δὲ οἱ πικρὸι ἑαυτοῖς ἐπιστήμονες καὶ σοφοί, οἱ ἔνορκοι καὶ φιλαλήθεις καὶ μισοπάνηροι καὶ τῶν Εὐραϊκῶν ἡμῶν εὐσεβέστεροί τε καὶ δικαιότεροι καὶ τῶν Χριστοῦ διαταγμάτων φύλακες ἀκριβεστεροί, τὸ δὲ πλεον, οἱ τὸν σταυρὸν ἐπ' ὤμων ἑστάμενοι, καὶ πολλάκις κατὰ τοῦτου καὶ τῶν θείων λογίων ἐπομοσούμενοι τὰς μὲν τῶν Χριστιανύμων χώρας παρελθεῖν ἀναιμωτί, μὴ προσενέυσαντες ἀριστερὰ μηδ' ἐκκλίναντες δεξιὰ, κατὰ δὲ Σαρακηνῶν δολίκοι τὰς χεῖρας καὶ τὰ ξίφει πορφυρῶσαι τοῖς αἵμασιν οἱ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐξεπόρθησαν, μηδ' ἀνδρίσασθαι γυναιξὶν ἢ καθ' ὁμιλίαν αὐταῖς συνελθεῖν ἐφ' ὅσον ἂν χρόνον ἐπωμάδιον φέρωσιν, ὡς ἡγνισμένοι Θεῷ καὶ τὴν αὐτοῦ πορείαν στελλόμενοι. Ὅντως λογοποιοὶ ἐξεφάνθησαν, καὶ τοῦ θείου τάφου διψῶντες ἐκδίκησιν κατὰ Χριστοῦ προδήλως ἐλύττησαν, καὶ μετὰ σταυροῦ τὴν τοῦ σταυροῦ κατάλυσιν ἠνομήκασιν, ὃν ἐπινώτιον ἔφερον, τοῦτον πρὸ ποδῶν τιθέναι μὴ φρίττοντες διὰ χρυσίου βραχὺ καὶ ἀργύριον. Καὶ μαργαρίτας ἐγκολπιζόμενοι, τὸν πολῦτιμον μαργαρίτην Χριστὸν ἠθετήκασιν, τοὺς ἐναγεσάτους τῶν ζώων τὸν παναγειώτατον διασπείραντες. Οἱ δ' ἐξ Ἰσραὴλ οὐχ οὕτως, ὅτι μὴ καὶ πάνυ φιλανθρώπως καὶ προσηνῶς τοῖς ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν προσηνέχθησαν, τῆς Σιών κατισχύσαντες. Οὔτε γὰρ γυναιξὶν Λατινίσιν ἐπεχρωμάτισαν οὔτε τὸ Χριστοῦ κενήριον πολυάνδριον πεσόντων ἔδειξαν, οὐδὲ καθόδον ὡς ἄδουτὴν πρὸς τὸν ζεφθόρον τάφον εἰσοδόν, οὐδὲ θάνατον τὴν ζωὴν, οὐδὲ πτώσιν τὴν ἀνάστασιν, ἀπαξά-

Καὶ γ'. Ὡς πιστὸς ἱερεὺς τοῦ Σωτῆρος ἀναμνησκόμενος τὰ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου: «..... καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.....» (Ματ. Ε'. 44-45) ἀπέφυγε νὰ ποιῇται μνείαν περὶ τούτου.

Ὁ *père Pargoire* ὁ ζητήσας ν' ἀναιρέσῃ ἡμᾶς τοὺς θέσαντας τὰ Βορραδίου παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου (Καῖς-δὰγ) προβαίνει εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν ὀλίγων κάτωθι τῆς σημερινῆς κεντρικῆς πηγῆς ἐρειπίων ὡς ὑπ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἀνακαλυφθέντων— χωρὶς νὰ ποιῇται μνείαν ἡμῶν τῶν πρώτων ἰδόντων καὶ περιγραφάντων ταῦτα ὡς ἐρείπια τοῦ ἐν Βορραδίοις ἱεροῦ οἴκου τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ(1)— καὶ ἀμφιβάλλει περὶ τούτων ὡς ἐρείπια τῆς ὑπὸ τὴν κλιτὺν τοῦ Βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου Μονῆς τῶν Ἁγίων Πέντε. «..... Ces gros murs enfouis sous terre, ces vieilles voûtes byzantines à peine dégagées, ces mille débris épars sur une aire à peu près carrée appartiennent - ils vraiment au monastère des Cinq Saints?(2)» ἐν ᾧ ἐν τῷ κεφαλαίῳ *Monastère des Saints Apôtres* διὰ νὰ ἀναιρέσῃ ἡμᾶς τοὺς

πασὶ δ' ἀνέντως τὴν ἔξοδον χουσίνοις ἀριθμῶ κατ' ἄνδρα βραχέσιν ἀφώριζον τὰ ζωάγια, τὰ λοιπὰ τοῖς κεκτημένοις παρέντες, κἂν ψάμμω ἦσαν παρόμοια. Καὶ τοιῶσδε μὲν τὸ Χριστομάχον τοῖς ἄλλοπίστοις Λατίνοις ἐχρήσατο, μὴ ξίφος, μὴ πῦρ, μὴ λιμόν, μὴ διωγμόν, μὴ γυμνότητα, μὴ συντρίμματα, μὴ πιέσματα μεγαλοψύχως σφίσιν ἐπένεχον, ἡμῖν δ' ἐκείνως τὸ φιλόχριστον καὶ ὁμόδοξον προσενήνεται, ὡς ἐπιτρέχοντες εἶπομεν, μηδ' ἐπεγκαλεῖν ἀδίκημα ἔχοντες». (Ν. Χωνιάτης, ἔκδ. Βόννης, σελ. 671-673).

(1) *Byzantinische Zeitschrift*, t. IX p. 67-68.

(2) *Mont St Auxence*, par R. P. J. Pargoire, p. 127-128.

γράψαντας ὅτι εἰσὶ τοῦ οἴκου τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ(1) ἀναγκάζεται νὰ ποιῇται μνεῖαν αὐτῶν ὡς ὑφ' ἡμῶν τὸ πρῶτον ἀνακαλυφθέντων(2).

Ἐν τῷ **Ἐπιλόγῳ** τοῦ συγγράμματος τούτου (σελ. 129) βλέπομεν αὐτὸν νὰ ἐπιπροσθέτῃ «.,... *Au pied de la colline, vers l'ouest, en deçà de la grande source de fortes substructions encadrées dans un quadrilatère de ruines doivent marquer A MON AVIS l'endroit précis où s'élevait l'église des Cinq Saints. Et peut-être le Kaich-Dagh porte-t-il aussi quelques traces d'établissements monastiques au nord ou à l'est.* mais je n'ai jamais eu l'occasion de l'explorer de ces deux côtés». ὥστε τὰ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐρείπια νὰ ὁρίσωσι κατὰ τὴν γνώμην τοῦ τὴν θέσιν ἔνθα ἀνεγείρετο ἡ **Μονὴ τῶν Ἀγίων Πέντε**.

Ἐκ τῶν προηγουμένων δῆλον γίνεται πρῶτον μὲν ὅτι ἐνῶ ἐν τῇ προηγουμένῃ σελίδι ἀμφέβαλλε περὶ τῆς ταυτότητος τῶν ἐρειπίων τούτων ὡς τῶν τῆς **Μονῆς τῶν Ἀγίων Πέντε** ἐνταῦθα ὁμως κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ὀφείλουσι ταῦτα νὰ ᾧσιν ἡ κυρίως θέσις ἔνθα ἀνεγείρετο ἡ **ἐκκλησία τῶν Ἀγίων Πέντε** καὶ δεύτερον νὰ γράφῃ ὅτι δὲν ἔσχε ποτὲ τὴν εὐκαιρίαν ἵνα διερευνήσῃ καὶ τὰς πρὸς ἄρκτον καὶ ἀνατολὰς δύο πλευρὰς τοῦ Καῖς-δὰγ, ἔνθα ἴσως ὑφίστανται ἔχνη τινὰ μοναχικῶν οἴκων.

Ἄλλ' ἄρά γε δὲν ἔσχε τὸν ἀπαιτούμενον καιρόν; ἢ ἐπειδὴ οὐδεὶς ἔγραψέ τι περὶ τῶν πλευρῶν ἐκείνων δὲν ἔκρινε καλὸν νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὸς εἰς τὰς πλευρὰς ἐκεῖνας μὴ ὑπαρχούσης ἐτοίμου τροφῆς πρὸς οἰκιοποίησιν; ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν,

(1) Byzantinische Zeitschrift, t. IX, p. 66.

(2) Mont St Auxance, p. 93-100.

διὰ τοῦτο καὶ καλὸν ἔκρινε καθ' ἡμᾶς ἵνα μὴ μεταβῇ καὶ ἐκ δευτέρου μεταχειρισθεὶς τὸ ἐπίρρημα *peut-être*, καὶ οὕτω προέβη εἰς τὸν ὀρισμὸν τῶν ὑφ' ἡμῶν ὑποδειχθέντων ἐρειπίων ὡς τῶν τῆς Μονῆς τῶν Ἀγίων Πέντε, παρορῶν καὶ αὐτὴν τὴν ὑπὸ τοῦ Μαξίμου Πλανούδη περιγραφὴν τῆς θέσεως τῆς Μονῆς «ἀλλὰ τῆς τοῦ τόπου θέσεως ἔνεκεν ἐκτόπως εὐφυοῦς οὔσης», ἐνῶ ἔνθα τὰ ρηθέντα ἐρείπια τὸ ἔδαφος εἶναι ὅλως ἀγονον καὶ ἄκαρπον.

Τὴν μονὴν ταύτην, ὡς εἶδομεν, ὁ *père Pargoire* ἀρέσκειται νὰ θέσῃ ἐν τῇ πρὸς δυσμὰς κλιτύϊ καὶ ὀλίγον κατωτέρω τῆς σημερινῆς κεντρικῆς πηγῆς τοῦ Βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου (Καὶς-δὰγ), ἥτοι ἐκεῖ ἔνθα ἐθέσαμεν ἡμεῖς τὸν ἱερὸν οἶκον τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ, μὴ παραδεχόμενοι δὲ τὴν γνώμην του ταύτην λέγομεν ὅτι ἡ Μονὴ αὕτη τῶν Ἀγίων Πέντε ἔκειτο οὐχὶ ἐν τῇ πρὸς δυσμὰς κλιτύϊ ἀλλ' εἰς ἀπόστασιν πεντεκαίδεκα λεπτῶν τῶν ρηθέντων ἐρειπίων ἐν τῇ βορειοδυτικῇ κλιτύϊ τῆς πλευρᾶς τοῦ Βουνοῦ Αὐξεντίου μεταξὺ τῶν νῦν Ταοῦκ-για-ταγὴ καὶ Σερίφ-πασᾶ τοῖς ὁποῖοις διότι ἐκεῖ ἐς δεῦρο οὐχὶ μόνον σφύζονται ἐρείπια (1) βυζαντιακῆς ἐποχῆς ἀλλὰ φέρουσι συνάμα καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν ὄνομα Μοναστήρ-μαχαλι (Μονῆς τόπος) ὡς δείκνυται καὶ ἐπικυροῦται ὑπὸ τῶν ἐπισήμων τίτλων ἰδιοκτησίας (Χοτζετίων) τοῦ λειμῶνος τοῦ χωρίου Μεγάλου Βακάλ-κιοῖ

فرهاد پاشا چفتلکی دیمکله معروف چفتلکک مذکور حدود برطرفدن آرناود
چفتلکی چشمه سنده مناستر محلی وبرطرفدن طاووق يتاغی محلی وبعضاً طوطولی
مالما اولوب محل وبرطرفدن بيوک بقال قريه سنه بالغ محللری وبعضاً قايش طاغی
وبعضاً سامان دره طرفه کیدن طریق عام .

(1) Χάριτας ὁμολογοῦμεν δημοσίᾳ τῷ τε κ. Νικολάφ Παπαδοπούλφ, ἐκ Μικροῦ Βακάλ-κιοῖ, καὶ τῷ ἐκ Τσεγκέλ-κιοῖ κ. Βασιλείφ

ὥστε ἐπὶ τοῦ κειμένου τοῦ ἐπισήμου τούτου ἐγγράφου στηριζόμενοι ἐπαναλέγομεν ὅτι ἡ Μονὴ τῶν Ἀγίων Πέντε κατεῖχε τὸν χώρον τὸν νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα Μοναστηρίου-μαχαλὶ καὶ οὐχὶ ζητητέον ταύτην ἀλλαχοῦ μάλιστα δὲ οὔσης ὅλως σύμφωνος μετὰ τῆς ὑπὸ τῆς Μαξίμου τοῦ Πλανούδης περιγραφῆς τῆς Μονῆς «....οὐδὲ γάρ ἐστι πόρρω πάνυ ἐκτραπῆναι τῆς λεωφόρου... ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ τόπου θέσεως ἔνεκεν ἐκτόπως εὐφυοῦς οὔσης, καὶ τῶν ὑδάτων οἷσπερ ἀφ' ὁρίωνι καταρρεῖται....».

Ἰωάννης Μηλιόπουλος

Υ. Γ.— Ἐπειδὴ ἐνταῦθα ὁ λόγος περὶ τοῦ Βουνοῦ Αὐξεντίου καλὸν θεωροῦμεν ἵνα σημειώσωμεν καὶ περὶ τοῦ ἐν τοῖς ἔρειπτοις τῆς μονῆς τῆς Τριχινῆς ἁγιάσματος τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου περὶ οὗ ὁ père Pargolère ἐν τῷ ὑπὸ τὸν τίτλον «*Couvent de Trikhinaïres*» κεφαλαίῳ τοῦ συγγράμματός του *Mont St Auxence* ζητῶν νὰ διαψεύσῃ ἡμᾶς τοὺς γράψαντας ἐν τῷ ὑπὸ τὸν τίτλον «Βουνὸς Ἀγίου Αὐξεντίου» πραγματεία ἡμῶν περὶ τοῦ ἐν τοῖς ἔρειπτοις τῆς ρηθείσης Μονῆς ἁγιάσματος: «Καλεῖται δὲ τὸ ἁγίασμα ὑπὸ τῶν περιοικούντων ἁγίασμα τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου, ὑπαγόμενον νῦν ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μεγάλου Βασιλίου, ἔνθα τελεῖται πανήγυρις κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ἀναλήψεως»(1) γράφει: *La coule silencieusement trois mètres environ de profondeur,*

Καλογήρῳ τῶν σπενυσάντων νὰ μᾶς συνοδεύσωσιν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ τόπου μελέτην τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος ἔρειπτων.

(1) *Byzantinische Zeitschrift*, t. IX, p. 66.

l'agiasma que les Orthodoxes de Buyuk-Bakal-keuy visitent à l'Ascension et qu'ils appellent ἀγίασμα τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου d'après les renseignements recueillis par M. J. Miliopoulos, Ἀγίασμα τῆς Ἀναλήψεως après le dire des gens que j'ai rencontrés moi-même sur lieux(1).

Ὁ πρὸς Pargoire ζητεῖ νὰ διαψεύσῃ ἡμᾶς τοὺς ἐπὶ εἰκοσαετίαν καὶ πλέον παραθερίσαντας ἐν Μικρῷ Βακάλ-κιοϊ, τοῦ ἔναντι τοῦ ρηθέντος ἀγιάσματος, καὶ πολλάκις ἐκδραμόντας ἐκεῖ χάριν κυνηγεσίας ἢ ἀναψυχῆς καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μεγάλον Βακάλ-κιοϊ διὰ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ βουνοῦ, ἐνῶ ἐκ τῶν ἄνωθι γραφομένων του «*mais je n'ai jamais eu l'occasion de l'explorer de ces deux côtés*» φαίνεται οὐχὶ μόνον δὲν ἐπεσκέφθη τὰς ἄλλας πλευρὰς ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν ἅπαξ ἢ δις ἴσως θὰ ἐπεσκέφθη, μάλιστα δὲ λέγει «*d'après le dire des gens que j'ai rencontrés moi-même sur les lieux*».

Τῇ ἀληθείᾳ δύσκολον εἶναι νὰ συζητήσῃ τις μετ' ἀνθρώπου ὄντος πάντοτε ἐν πολέμῳ ἔναντιον τῶν μὴ ὁμοεθνῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀληθειῶν τῶν πλεον σαφῶν, τὰ δὲ τοιαῦτα αὐτοῦ γραφόμενα δύναται νὰ πιστεύσωσιν ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν του μόνον ἐκεῖνοι οἵτινες δὲν γνωρίζουσι τὰ μέρη ἐκεῖνα, διότι ἐκεῖ ἔνθα τὸ ἀγίασμα ὡς ἀκατοικήτου καὶ ὅλως ἀποκέντρου, μάλιστα δὲ καὶ οὔτε ὁδοῦ τακτικῆς ὑπαρχούσης, παρὰ μόνον ἀτραποῦ, διέρχονται ἐκεῖθεν μόλις πέντε ἢ ἕξ διαβάται τὴν ἡμέραν καὶ ἐκεῖνοι πολλάκις ξένοι τῆς περιφερείας ταύτης, ὡς γνωρίζοντες δὲ τινες ἕξ αὐτῶν ἴσως ὅτι τῇ ἡμέρᾳ τῆς Ἀναλήψεως γίνεται πανήγυρις ἐκεῖ θὰ ὑπέθετον ὅτι εἶναι τὸ ἀγίασμα ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀναλήψεως.

(1) Mont St Auxence, p. 78.

“Οτι τὸ ἁγίασμα εἶναι ἐπ’ ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Αὐξεντίου καὶ οὐχὶ τῆς Ἀναλήψεως δύναται τις τὸ τοιοῦτον νὰ ὑποθέσῃ καὶ ἐκ τοῦ τῆς Μονῆς τῶν Γαλακηνῶν ἁγιάσματος, ὅπερ εἶναι μὲν ἐπ’ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου: «ἡ δὲ μνήμη τοῦ ἁγίου Νικολάου ἄγεται μὲν τῇ 16ῃ Μαΐου, ἐνῶ κατὰ τὸ 426 Εὐαγγέλιον τῇ 15ῃ ἡμέρᾳ τῆς θανῆς αὐτοῦ, ἀλλ’ ἀναβάλλεται ἡ ἐπὶ τούτῳ πανήγυρις ὑπὸ τῶν πέριξ κατοίκων εἰς τὴν 21ην Μαΐου ὡς ἐορτάσιμον. Τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ πλῆθος φιλεόρων προπορευομένου τοῦ κατὰ καιρὸν ἱερέως τοῦ Μικροῦ Βακάλ-κιοῦ μεταβαίνει ἐπὶ τόπου καὶ μετὰ παράκλησιν κατανυκτικὴν διαμένει μέχρις ἐσπέρας(1)».

“Ὡστε ἐὰν παραδωχθῶμεν τὰ τοῦ *père Pargoire* ἦτοι ὡς ἁγίασμα τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Ἁγίου Αὐξεντίου, ἐπειδὴ ἡ πανήγυρις γίνεται τῇ ἡμέρᾳ τῆς Ἀναλήψεως, τότε πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν καὶ τὸ τῶν Γαλακηνῶν ὡς ἁγίασμα τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, καὶ οὐχὶ ἐπ’ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἐνῶ ὅπως οἱ ἐν Μικρῷ Βακάλ-κιοῦ τελοῦσι τὴν πανήγυριν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου ὡς ἐορτασίμου, οὕτω καὶ οἱ ἐν Μεγάλῳ Βακάλ κιοῦ ὡς χειμερινῆς ὥρας τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγίου Αὐξεντίου (14 Φεβρουαρίου) καὶ πολλάκις ἐκ τῶν χιόνων ἀδυνάτου τῆς ἐκεῖ μεταβάσεως οὔσης, ὥρισαν τὴν ἐορτὴν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Ἀναλήψεως, ἦτοι εἰς τοιαύτην ἐποχὴν καθ’ ἣν θάλλει ἡ φύσις καὶ μάλιστα μετὰ τὴν εἰς τὸ Ἅγίασμα προσκύνησιν μεταβαίνουσιν ὑπὸ τοὺς ἐν τῇ σημερινῇ κεντρικῇ πηγῇ πλατάνους καὶ ἐκεῖ ὑπὸ τὴν σκιὰν διέρχονται ὅλην τὴν ἡμέραν εὐθυμοῦντες.

I. M.

ΣΗΜ.— Ὁ διδάκτωρ παλαιογράφος κ. Ν. Βέης ἐν τῇ σπουδαίᾳ Ἐκθέσει τῶν ἀνὰ τὰς Μονὰς τῶν Μετεώρων Παλαιογραφικῶν αὐτοῦ Ἐρευνῶν (Ἀθήναις, 1910) εὑρε καὶ ἀντέγραψεν ἐκ περγαμηνοῦ κώδ. τοῦ Μετεώρου ὑπόμνημα τοῦ μαρτυρίου τῶν... περὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ μαρτυρίου τούτου (ἀρ. 549, ΙΑ αἰῶνος).

(1) Byzantinische Zeitschrift, 1898. p. 664-667.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

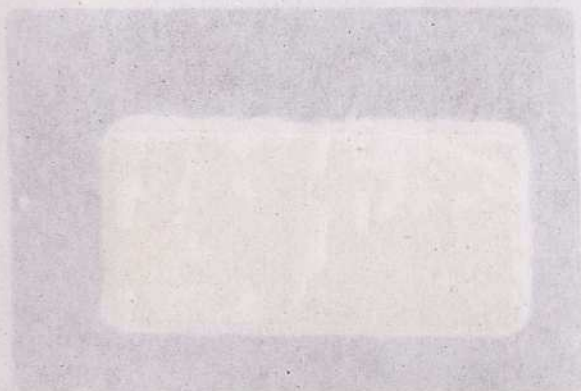
ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020773

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ